

Rusko hibridno delovanje in vloga zasebnega vojaškega podjetja Wagner

Russian hybrid operation and the role of the private military company Wagner

Povzetek

Konceptualni model vojskovanja, ki ga je Rusija uporabila pri aneksiji polotoka Krim in takoj za tem še v intervenciji na vzhodu Ukrajine, je Zahod prepoznal kot hibridni koncept vojskovanja in ga kot takega v svojih analizah tudi obravnava. Vojaški analitiki Zahoda ocenjujejo, da je Rusija pri posredovanju v Ukrajini uporabila tako imenovano Gerasimovovo doktrino vojskovanja. Pri tem sta glavno vlogo na bojišču imela predvsem dva dejavnika hibridnega vojskovanja. Prvi in najpomembnejši instrument moči so bile informacije. Drugi ključni dejavnik ruskega hibridnega vojskovanja je bil vojaški instrument moči, ki pa je bolj kot na uporabi konvencionalnih sil temeljil na uporabi manjših taktičnih enot, kot so specialne sile in zasebna vojaška najemniška podjetja (npr. Wagner). Ta so v ukrajinskem konfliktu in tudi v posameznih poznejših konfliktih po svetu (Libija, Sirija, Srednjeafriška republika, Venezuela itn.), v katere se je Rusija vključila predvsem zaradi povečanja lastnih ekonomskih interesov, imela in še imajo glavno vlogo.

Ključne besede: Rusko hibridno delovanje, Gerasimovova doktrina, ruska zasebna vojaška podjetja, zasebno vojaško podjetje Wagner.

Abstract

The conceptual model of warfare, which Russia used in the annexation of the Crimean peninsula and immediately afterwards in the intervention in eastern Ukraine, has been recognized by the West as a hybrid concept of warfare, and is analyzed as such. Western military analysts estimate that Russia used the Gerasimov doctrine of warfare in its intervention in Ukraine. Two factors of hybrid warfare played a primary role on the battlefield. The first and most important instrument of power was information. The other key factor in Russian hybrid warfare was the military instrument of power which, however, involved the use of smaller tactical units, such as special forces and private military mercenaries (e.g. Wagner), rather than the use of conventional forces. These private military mercenaries have played and still play a key role in the Ukrainian conflict, and in later conflicts around the world (Libya, Syria, Central African Republic,

Venezuela, etc.) in which Russia became involved, mainly due to the expansion of its own economic interests.

Key words: *Russian hybrid operation, Gerasimov doctrine, Russian private military companies, private military company Wagner.*

1 Uvod

Izraz *hibridna vojna* je bil v zadnjih nekaj letih nenehno prisoten v informacijskem prostoru Ukrajine in Evrope. Mogoče ga je bilo opaziti tako v vojaški terminologiji kakor v pogovornem jeziku politikov. V sedanjosti pa je nedvomno namenjen pojasnitvi posebnosti spopada med Rusijo in Ukrajino. Tako je Rusija, namesto da bi odprto uporabljala vojaško moč za zavarovanje svojih političnih ciljev v Ukrajini, sprejela pristop, s katerim naj bi Kremlju zagotovila »verodostojno zanikanje«, hkrati pa zmanjšala stroške, povezane z neposrednim sodelovanjem oboroženih sil. Kriza v Donbasu, na vzhodu Ukrajine, kjer se je faza nasilja začela v drugi polovici aprila 2014, je postala pomemben primer preoblikovanja ruskih paravojaških formacij v kvazi zasebne vojske oz. zasebna vojaška podjetja ali družbe (angl. *private military companies*, PMC). Dogajanje v Donbasu je Rusiji ponudilo edinstveno priložnost, da preizkusi ofenzivne in protiofenzivne sposobnosti svojih paravojaških sil proti razmeroma šibkemu nasprotniku. Hkrati je vojna na ukrajinskem vzhodu postala sestavni del procesa »naravne selekcije«, ki je omogočil preizkus učinkovitosti ruskih zasebnih vojaških podjetij, ki so tvorile »jedro« vojaških sil, saj so bile napotene na vojaške naloge v Sirijo. Govorimo lahko o večjem številu paravojaških skupin in formacij, ki so sodelovale pri sovražnostih v Ukrajini, vendar so pomembnejšo vlogo imela predvsem zasebna vojaška podjetja, med katerimi je posebej izstopalo zasebno vojaško podjetje Wagner (Sukhankin, 2019).

V prispevku podrobneje analiziramo te vojaške dejavnosti Rusije v Ukrajini in opredeljujemo vlogo nevojaških akterjev oziroma ruskih zasebnih vojaških podjetij, za katere trdimo, da so imela bistveno vlogo pri uspehu Rusije v vojaški operaciji v Ukrajini. Na podlagi opravljene analize poskušamo odgovoriti na vprašanja, v kolikšnem obsegu in v kakšnih oblikah se hibridno delovanje oboroženih sil Rusije pojavlja na kriznih žariščih ter ali Rusija za doseg vojaških ciljev uporablja tudi posrednike, kot je na primer zasebno vojaško podjetje Wagner.

2 Pojem ruskega hibridnega vojskovanja

Z rusko priključitvijo Krima leta 2014 je hibridna vojna postala moderna beseda v akademskih in političnih krogih. Vendar so se vojaške in politične razsežnosti vojne kmalu močno razširile in presegle njen koncept. Ukrajinski konflikt je bil bolj »sestavljena« kot »hibridna« vojna. Sredstva in metode, ki so jih udeležene strani uporabljale, so značilne za zgodnje postsovjetsko obdobje skupaj z nekaterimi novimi vojaškotehničnimi elementi in tudi s klasično vojno ter strategijami hladne vojne. Konflikt je ponovno pokazal pomen kopenskih čet in oborožitve za evropsko varnost.

Prav tako je verjetno postavil standard za morebitne prihodnje konflikte v postsovjetski regiji (Minasyan, 2015). Konflikt na vzhodu Ukrajine bi lahko obravnavali kot primer hibridne vojne, ki poteka v širši ruski kampanji za regionalni revizionizem in globalni vpliv (Monaghan, 2019, str. 13). General Gerasimov je ta pristop v svojem znanstvenem poročilu¹ predstavil ruski akademiji vojaških znanosti februarja 2013 kot mejnik za hibridno vojno, ki je formalno vključevala nevojaške ukrepe (politične, gospodarske in informacijske/propaganda) in prikrite vojaške akcije (Minasyan, 2014).

General Gerasimov ni izumil koncepta hibridne vojne, niti ni to izključno ruski vojaški koncept. Bojne akcije, ki jih izvajajo konvencionalne in neregularne sile in vključujejo elemente »hibridne vojne«, so bile pogoste v skoraj vseh oboroženih spopadih. Ti elementi vključujejo angažiranje zasebnih vojaških podjetij, uporniške in protiuuporniške vojne ter terorizem, pa tudi pogosto uporabo informacijske vojne in dejavnosti, katerih cilj je omajati in porušiti gospodarski ter politični ustroj sovražnika. Sočasna kombinacija regularne in neregularne vojne v istem operativnem okolju je ena glavnih značilnosti hibridne vojne.

Sestavljeno vojskovanje (vojna) je hibridna kombinacija regularnega in neregularnega vojskovanja, državljanske vojne in neprikritega sodelovanja redne vojske. Sestavljeno naravo konflikta lahko opazujemo v zimskih bitkah 2014–2015 za zavzetje letališč v krajih Donjeck in Debaltsevo. V bojih se je ukrajinska vojska spoprijela z mešanico lokalnih proruskih paravojaških borcev, ruskih prostovoljcev, pripadnikov ruskih rednih elitnih enot in specialcev, ki so se borili pod oznakami ljudske republike Lugansk in Donjeck in celo z nekaj rednimi ruskimi motoriziranimi in mehaniziranimi bataljonskimi bojnimi skupinami. Ugotavljamo, da sestavljena vojna vključuje tudi mešanico klasičnih in sodobnih načinov vojskovanja skupaj z uporabo zastarelega in hkrati tudi najsodobnejšega orožja ter opreme. Ukrajinski konflikt je sestavljena vojna tudi v tehničnem smislu, o čemer priča uporaba brezpilotnih letal (BPL), digitalnih sistemov poveljevanja, nadzor komunikacij in izrazita obveščevalna dejavnost. Prav tako so bili bojni tanki varovani z naprednimi sistemi protitankovske in protizračne obrambne, mehanizirane enote pa so bile podprte z artilerijskimi in raketnimi sistemi. V ukrajinskem konfliktu smo bili prvič po drugi svetovni vojni priče kopenske bitke z uporabo številnih tankovskih in motoriziranih pehotnih sil (Minasyan, 2015). Treba je dodati, da ruski teoretiki uporabljajo izraz »*gibridnaya voina*« kot opis hibridne vojne (angl. *hybrid warfare*) takrat, ko trdijo, da je pojem ruske hibridne vojne le mit.² Ruski teoretiki poudarjajo, da hibridna vojna ni ruski koncept, temveč zahodni, pri tem pa trdijo, da je to način vojskovanja, ki ga Zahod trenutno uporablja proti Rusiji (Monaghan, 2016).

¹ Gerasimov, 2013. The Value of Science in Prediction (Vrednost znanosti v predvidevanju), Military-Industrial Kurier. Dosegljivo na: <https://www.ies.be/files/Gerasimov> (Dostopno 23. 12. 2020).

² Na primer: Pukhov, 2015. Mit o hibridni vojni (angl.: The Myth of Hybrid Warfare). Nezavisimaya Gazeta, Dostopno na: <http://nvo.ng.ru> (Dostopno 28. 12. 2020).

2.1 Gerasimovova doktrina

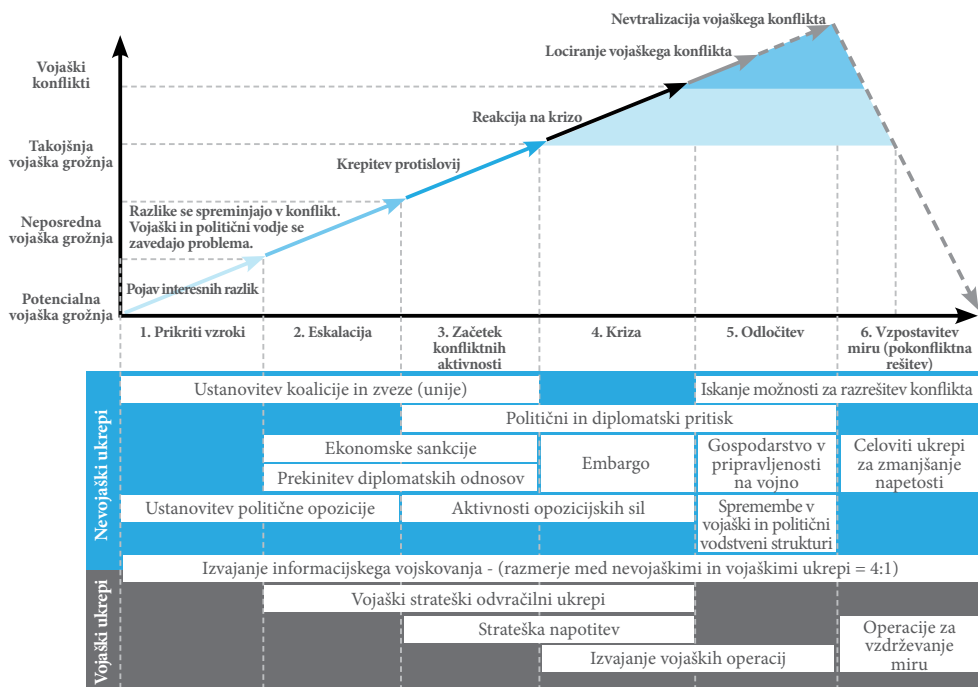
Vodilna teza generala Gerasimova je, da se sodobni konflikt bistveno razlikuje od paradigme druge svetovne vojne in tudi od hladne vojne. Sodobni konflikt tako vsebuje nenapovedane vojne, hibridne operacije, ki združujejo vojaške in nevojaške dejavnosti in manjše namensko sestavljene sile. Gerasimov trdi, da moderna vojna temelji na obveščevalnih podatkih in prevladi v informacijskem prostoru. Informacijske tehnologije so zmanjšale prostorsko, časovno in informacijsko vrzel med vojsko in vlado. Cilji so doseženi v oddaljeni brezkontaktni vojni. Strateška, operativna in taktična raven ter ofenzivne in obrambne aktivnosti pa so zato postale manj prepoznavne. Gerasimov je razvil model za sodobno rusko vojskovanje z naslovom Vloga nevojaških metod pri reševanju meddržavnih sporov, ki je prikazan na sliki 1. Njegov model predvideva šest stopenj razvoja konfliktov, za katere je značilna uporaba nevojaških ukrepov, vendar pa se vojaško angažiranje povečuje, ko se konflikt približuje rešitvi. Model je teoretična prilagoditev novih idej o vojni, vendar se nekateri elementi idej nanašajo na rusko nekonvencionalno vojskovanje v Ukrajini in na Krimu v letih 2013–2014 (USASOC, 2015).

1. **Prikriti vzrok.** V začetni fazi, ki bo verjetno dolgotrajna, se proti nasprotnemu režimu oblikuje politična opozicija. Rusija uporablja strateške odvrtačilne ukrepe in vodi široko, celovito in trajno kampanjo informacijske vojne, da oblikuje okolje za uspešno rešitev konflikta. Na tej stopnji je zaznana potreba za načrtovanje vojaške dejavnosti (USASOC, 2015, str. 19).
2. **Stopnjevanje.** Če se konflikt stopnjuje, Rusija vrši politični, diplomatski in gospodarski pritisk na napaden režim ali nedržavne akterje, da bi tako osamila nasprotnika. V tej fazi se začnejo vojaški in politični voditelji v regiji in v tujini zavedati razvijajočega se konflikta in zavzemajo lastna javna stališča (prav tam, str. 19).
3. **Začetek konfliktnih dejavnosti.** Tretja stopnja se začne, ko nasprotne sile v konfliktni regiji začnejo dejavnosti druga proti drugi. To je lahko v obliki demonstracij, protestov, subverzije, sabotaz, atentatov in paravojaških spopadov. Krepitev konfliktnih dejavnosti postaja neposredna vojaška grožnja ruskim interesom in nacionalni varnosti. Na začetku te faze konflikta Rusija začne strateško razporejati svoje sile proti konfliktni regiji (USASOC, 2015, str. 19).
4. **Začetek konfliktnih dejavnosti.** Tretja stopnja se začne, ko nasprotne sile v konfliktni regiji začnejo z dejavnostmi druga proti drugi. To je lahko v obliki demonstracij, protestov, subverzije, sabotaz, atentatov in paravojaških spopadov. Krepitev konfliktnih dejavnosti postaja neposredna vojaška grožnja ruskim interesom in nacionalni varnosti. Na začetku te faze konflikta Rusija začne strateško razporejati svoje sile proti konfliktni regiji (USASOC, 2015, str. 19).
5. **Kriza.** Ko se kriza zaostri, Rusija začne izvajati vojaške operacije, ki jih spremlja močno diplomatsko in gospodarsko prepričevanje. Informacijska kampanja se nadaljuje zato, da postane okolje ugodno za rusko posredovanje (prav tam, str. 19).
6. **Odločitev.** V tej fazi rusko vodstvo išče najboljše poti za rešitev konflikta. Ključni vidik odločitve je sprememba vojaškega in političnega vodstva konfliktna regije ali države – kar Nato imenuje »sprememba režima«. Cilj je spremeniti politično,

vojaško, gospodarsko in družbeno resničnost v regiji/državi tako, da se s tem olajša vzpostavitev miru, reda in normalizacija odnosov (prav tam, str. 19).

- Obnova miru.** V zadnji fazi, ki se lahko spet zavleče, Rusija nadzoruje celovite ukrepe za zmanjšanje napetosti in izvaja operacije za vzdrževanje miru. Ta stopnja vključuje diplomatske in politične ukrepe, potrebne za vzpostavitev pokonfliktne obnove, ki se nanaša na prvotni vzrok konflikta (prav tam, str. 19).

Slika 1: Glavne faze (stopnje) razvoja konflikta in vloga nevojaških metod pri meddržavnem reševanju konfliktov po Gerasimovu (prirejeno po USASOC, 2015, str. 18)

Gerasimov napoveduje skrito uporabo sil, kot so paravojaške in civilne uporniške enote, in poudarja, da se je treba zanašati na asimetrične in posredne metode vojskovanja. Potem trdi, da mora vojna poleg fizične resničnosti vključevati tudi informacijski prostor, kjer je mogoče sprotno usklajevanje uporabljenih sredstev in orodij. Velik poudarek daje usmerjenim napadom, ki se uresničujejo za sovražnikovimi bojnimi linijami, uničenju sovražnikove kritične infrastrukture, tako glede njegovih vojaških kot civilnih elementov, če je le mogoče v kratkem času. Gerasimov prav tako zagovarja množično uporabo specialnih sil in tudi robotskega orožja, na primer brezpilotnih letal. Kot trdi Gerasimov, bi bilo treba redne sile angažirati šele v poznih fazah konflikta, pogosto pod krinko mirovnih sil ali sil za krizno upravljanje (Gerasimov, 2013).

3 Ruska kampanja hibridnega vojskovanja v Ukrajini

Način, na katerega je Rusija uporabila silo proti Ukrajini od začetka leta 2014, je nekatere opazovalce opozoril, da sodeluje v »hibridni vojni«. Namesto da bi odprto uporabljala vojaško moč za zavarovanje svojih političnih ciljev v Ukrajini, je Rusija sprejela natančnejši pristop, s katerim naj bi Kremlju zagotovila »verodostojno zanikanje«, hkrati pa zmanjšala stroške, povezane z neposrednim sodelovanjem oboroženih sil.³ Tudi na vzhodu Ukrajine je Moskva vztrajno zavračala očitke o neposredni vpletenosti v oborožene sovražnosti med Kijevom in uporniškimi skupinami. Kljub temu je upornikom zagotavljala diplomatsko podporo, pa tudi strelivo velikega kalibra in logistiko. Obstajajo pa tudi trdni dokazi, da so se nekatere ruske enote borile z ukrajinskimi silami v regiji Donbas (Teifukova in Erol, 2017).

Ob tem Freedberg dodaja, da so ruske dejavnosti v Ukrajini resnično študija primera, ki definira delovanje v kibernetnem prostoru in uporabo elektromagnetnega spektra (angl. *cyber-electromagnetic activities* – CEMA) kot tudi obveščevalne dejavnosti. Poudari, da je to resnično učinkovita sinergija vseh zmogljivosti v kombinaciji s kinetičnimi sredstvi, da se tako ustvari želen učinek na bojišču (Freedberg, 2015).

3.1 Informacijsko delovanje

Najpomembnejša značilnost informacijske vojne, ki je omogočila priključitev Krima, je ruski nadzor s pomočjo večinske rusko govoreče manjšine in somišljenikov na polotoku. Cilj ruske informacijske vojne na Krimu je bil na skrivaj zavajati, zmesti, prepričevati in privabljati tam živečo rusko govorečo populacijo. To je način, ki je koristen za ruske politične cilje in je v tem primeru vzbujal porast proruskih čustev in tako legitimiral nezakonita dejanja Rusije. V praksi je bil tako Krim nezakonito priključen in to dejanje je bilo na videz uzakonjeno s tako imenovanim krimskim »referendumom«. To se je zgodilo, ker so rusko govoreči državljani Ukrajine, ki so bili deležni psihološke in informativne obravnave (toksikacija), resnično sodelovali pri separatističnem puču in aneksiji Krima Rusije (Darczewska, 2014, 83). Dejstvo, da rusko govoreča manjšina na Krimu pomeni 58,5 % celotnega prebivalstva, je še povečalo verjetnost, da bo operacija uspešna (prav tam, str. 34).

Rezultati tega tako imenovanega »referenduma« so bili del medijske propagande dezinformacij znotraj hibridne vojne. Krimski glas⁴ je bil uspešen pri sporočanju rezultatov referenduma, saj naj bi po poročanju omenjenega medija pri 80-odstotni volilni udeležbi 97 odstotkov prebivalstva glasovalo za odcepitev. V resnici pa je bila volilna udeležba le 30-odstotna, polovica sodelujočih (50 odstotkov) pa je glasovala proti

³ Rusija na primer ni začela tradicionalne invazije, da bi Krim oddaljila od nadzora Kijeva; namesto tega je spodbujala lokalne proruske demonstracije, na ozemlje Ukrajine napotila vojaške skupine brez oznak pripadnosti (tako imenovane »majhne zelene može«), ki so zasedle uradne vladne stavbe in nadzirale lokalni referendum, da bi prizadevanjem za priključitev dala legitimnost.

⁴ Krimski glas je bil proruski spletni medij v Ukrajini.

neodvisnosti (Rusnáková, 2017 v Murphy, 2016). V informacijski vojni na Krimu je bila uporabljena tudi medijska cenzura. Pretežno število ukrajinskih televizijskih programov so nadomestili ruski. Vse od prihoda ruskih čet na Krim je bila večina ukrajinskih televizijskih kanalov blokiranih, nadomestili so jih z ruskimi (Rusnáková, 2017 v Jovanovski, 2014). Pri tem Giles dodaja, da je Rusija tudi uspešno prevzela nadzor nad telekomunikacijami skupaj z domnevno neodvisnim internetom in tako uspešno osamila Krim od neodvisnih novic iz tujine. Tako je bila javnost na Krimu deležna le informacij o dogodkih v Ukrajini, ki jih je ustvarila izključno Rusija, kar je močno olajšalo rusko priključitev polotoka (Rusnáková, 2017 v Giles, 2016).

Za rusko informacijsko delovanje na Krimu je značilno tudi delovanje proruskih trolov in agitatorjev, ki jih je plačeval Kremelj. Ti so širili dezinformacije na blogih, spletnih mestih ali družbenih omrežjih, predvsem pa v javnih razpravah. Nekatere najbolj splošno znane razširjene dezinformacije o Krimu so tiste, ki trdijo, da je bil Krim vedno ruski, saj je tudi rusko ministrstvo za obrambo na svoji uradni spletni strani objavilo, da je Krim pripadal Rusiji pred 160 milijoni let in da mora Rusija ruske manjšine na Krimu zaščititi pred kijevskimi skrajneži in nacionalisti. Ukrepi naj bi imeli višje cilje kot samo priključitev Krima, ki je prikazana kot zmožnost ruske hibridne vojne na operativni ravni. Rusija vodi hibridno vojno tudi na taktični in strateški ravni, tako da cilja tudi na preostalo Ukrajino, ZDA in na Nato. Ruska stran je razširila dezinformacije, da namerava Nato pod vodstvom ZDA na polotoku Krim postaviti vojaško oporišče za delovanje proti Rusiji, da sta ZDA in Nato vdrla v spletno stran krimskega referendumu in da je polotok ponovno ogrožen s fašizmom/nacizmom, saj naj bi ukrajinsko vlado sestavljali fašisti/nacisti (Rusnáková, 2017, str. 360).

Uporabljena ruska propaganda med krimsko operacijo je segla celo tako daleč, da so proruski mediji objavili informacijo, da je mogoče za nazaj razveljaviti darilno pogodbo takratnega sovjetskega predsednika Hruščova, ki je leta 1954 s sprejetim zakonom Ukrajini podaril Krimski polotok. Trdili so tudi, da Ukrajina sploh ne obstaja in da je le del Ruskega imperija. Zasledimo tudi trditev, da Ukrajincev kot ljudstva sploh ni, so kvečjemu le mali Rusi (Snyder, 2014).

3.2 Kibernetski napadi na infrastrukturo

V ruski doktrini je kibernetska varnost podrejena informacijski varnosti, kibernetski prostor pa je le del »informacijskega prostora« (Jaitner, 2015). V Kijevu so zabeležili številne kibernetske napade, ki pa so se stopnjevali po odločitvi ruskega parlamenta za vojaški poseg na Krimu. Odločitev ruske vlade je povzročila vrsto dogodkov v kibernetskem prostoru, saj so rusko sponzorirane kibernetske skupine, skupine hekerjev in cyber kriminalcev začele delovati proti sovražniku (Paganini, 2014).

Vodja ukrajinske varnostne službe SBU5 Valentyn Nalivaichenko je četrtega marca 2014 med ruskim posredovanjem na Krimu med tiskovno konferenco obvestil širšo javnost,

⁵ SBU: Ukrajinska varnostna služba (ukrajinsko: Sluzhba bezpeky Ukrainy).

da je ukrajinski telekomunikacijski sistem na udaru. Izjavil je, da so napadalci uporabili opremo, nameščeno znotraj omrežij Ukrtelecom v regiji Krim, ki je bila pod nadzorom ruskih sil. Napadalci so motili telefonske linije ukrajinskih poslancev in pripadnikov SBU. Dogodek je še zaostрил odnose med državama, vlada v Kijevu je sabotazo označila kot vojno dejanje. Pripadniki, neidentificirane skupine in paravojaške formacije so vstopili v pisarne ponudnika telekomunikacijskih storitev Ukrtelecom na Krimu in prekinili telefonske in internetne vodnike (Paganini, 2014). Ukrajinski nacionalni operater telekomunikacij Ukrtelecom se je februarja 2015 pritožil, da sta dva oborožena moška napadla njegovo pisarno v Simferopolu in fizično odklopila vodnike, ki so zagotavljali povezavo med polotokom in celino (UNIAN news agency, 2015).

Ukrajinski mediji so poročali, da so bile vse komunikacijske storitve skupaj z internetom in mobilnimi napravami popolnoma onemogočene oziroma je bilo njihovo delovanje onemogočeno. Napadi so se vrstili tudi na spletu. Napadene so bile številne ukrajinske spletne strani (Paganini, 2014). Tuji mediji pa so poročali, da so bile stacionarne, internetne in mobilne storitve na polotoku Krim skoraj v celoti izključene. Vojaški strokovnjaki ob tem ne dvomijo, da je bil to uvod v kinetično operacijo Rusije. Rusija je podobno strategijo uporabila leta 2008, ko je v Gruziji prevzela nadzor nad vladnimi spletnimi mesti in posegla v internetne dejavnosti države, ki ni imela svoje internetne točke izmenjave (angl. *Internet exchange point* – IXP) in je bila popolnoma odvisna od tujih, predvsem od Rusije, ki ji je zagotavljala skoraj 70 % internetnih zmogljivosti. Ker naj bi imela Ukrajina na Krimu samo eno točko za internetno izmenjavo (IXP), so ruske kibernetске enote regijo zelo enostavno osamile (Paganini, 2014).

3.3 Psihološke operacije

Po doktrini ruske hibridne vojne lahko informacijske in kibernetске operacije uvrščamo med psihološke operacije. Ruske psihološke operacije so posebej usmerjene, da odvzamejo legitimnost oziroma ustrašijo nasprotnika, na drugi strani pa krepijo podobo Rusije v očeh domače in tuje javnosti ter upravičijo njena dejanja. Večina psiholoških operacij je bila izvedena s pomočjo medijev. Najboljši primer psiholoških operacij na Krimu je bilo prizadevanje, da se upraviči rusko invazijo na Krim z zanikanjem delovanja ukrajinske vlade in z vzbujanjem strahu kot političnega orodja.

S tem so povezana tudi subverzivna prizadevanja Rusije, s katerimi želijo spodkopati zakonitost ukrajinske vlade, EU, Nata in ZDA kot njenih zaveznic. Kremelj opisuje dogajanje v sosednji Ukrajini kot fašistični puč in trdi, da so vlado prevzele temne desničarske sile, ki so Moskvo prisilile, da zaščiti svojo manjšino (Rusnáková, 2017 v Harding, 2014). Proruska propaganda je širila dezinformacije, da Evropa sodeluje s fašisti, tako da podpira njihov režim. Po izjavi Kremlja je to prvič po drugi svetovni vojni, da je kakšna evropska vlada padla pod fašistični vpliv in uporabila oborožene neonaciste zoper lastni narod (Rusnáková, 2017, v Ploeg, 2016). Tako je veliko razumljivejše, od kod izvirajo teorije zarote o profašistični naklonjenosti EU, Nata in ZDA. Kombinacija dejstev, kot so pojav neobstoječe grožnje, ki jo spremlja zgodovinski strah; omejen

dostop do alternativnih medijev in informacij iz zunanjega sveta ter navidezna skrb za zaščito lastnih državljanov, naredi rusko strategijo še posebej nevarno in učinkovito (Rusnáková, 2017, str. 363). Ena od dezinformacij, ki jo je sprožila Rusija, je bila tudi, da obstaja možnost bliskovitega zračnega napada Nata na Rusijo (*Blitzkrieg*), ob tem pa je Rusija izpostavila nujnost, da se na tak napad tudi pripravi (Rusnáková, 2017 v Vasilescu, 2016).

3.4 Varnostna dejavnost

Ruska varnostna služba FSB⁶ je prav tako aktivno sodelovala v psiholoških in informacijskih operacijah ruske hibridne vojne. FSB je bila in je še vedno aktivna na Krimu, predvsem v preganjanju disidentov režima. Novi kazenski zakonik Rusije je bil posodobljen in razširjen z novimi členi, ki določajo kazni za vsa javna spodbujanja k separatizmu. Za kršitev zakona s pomočjo medijev ali interneta je zagrožena zaporna kazen do pet let. Pozivanje k separatizmu, brez uporabe medijev ali interneta, se kaznuje s štirimi leti zopora (Rusnáková, 2017, str. 365). Sprejetje dopolnjenega zakona je Rusiji omogočilo sodni pregon drugače mislečega prebivalstva na Krimu, bodisi od FSB ali njenih somišljenikov.

3.5 Zasebna vojaška podjetja

Arabska pomlad 2011 in poznejše državljanske vojne v Libiji in Siriji so prisilile rusko vojaškopolično vodstvo, da ponovno oceni vlogo paravojaških sil in nedržavnih akterjev (pa tudi načelo taktičnih in zelo vodljivih skupin) v tako imenovanih konfliktih nove generacije (hibridnih konfliktih), kar je sprožilo ustanovitev ruskih sil za posebne operacije (SOF)⁷ in ustanovitev zasebnega vojaškega podjetja Slavonski korpus. Prvi poskus Rusije, da v asimetričnem konfliktu novega tipa samostojno in tudi v povezavi z rednimi vojaškimi enotami uporabi neregularne/nedržavne akterje (slika 2), zasledimo po priključitvi Krima in ob nestabilnostih v regiji Donbas leta 2014 (Sukhankin, 2019).

4 Zasebno vojaško podjetništvo v Rusiji, primer zasebnega vojaškega podjetja Wagner

Taktika uporabe zasebnih vojaških enot v tujini, da bi končni uporabnik ostal skrit, za Rusijo ni nova. V moderni ruski zgodovini so se plačanci pojavili takoj po razpadu Sovjetske zveze. Opazimo jih v začetku devetdesetih let na vojnih območjih v takratni

⁶ FSB – Centralni varnostni biro (angl. the Federal Security Service of the Russian Federation/rus. Federal'naya sluzhba bezopasnosti Rossiyskoy Federatsii).

⁷ SOF – Special Operations Forces.

Jugoslaviji in Moldaviji (Pridnestrje),⁸ pozneje pa so imeli pomembno vlogo pri okupaciji Gruzije.⁹ Po isti shemi je Kremelj pod krinko »prostovoljcev, ki jih navdihujejo ideje o zaščiti ruskih interesov,« na Krim, v Donbas in Sirijo poslal najemnike, povezane z ruskimi obveščevalnimi in varnostnimi službami (Gusarov, 2015).

Slika 2: Ruska zasebna vojaška podjetja, ki so bila udeležena v konfliktu v Ukrajini (Armed Conflict in Ukraine, 2015)

4.1 Zasebno vojaško podjetje Wagner kot posrednik v službi ruske politike

Jedro zasebnega vojaškega podjetja Wagner je nastalo jeseni 2013, ko sta ruska menedžerja zasebnega varnostnega podjetja Moran Security Group (MSG) Vadim Gusev in Jevgenij Sidorov ustanovila odred z imenom Slovanski korpus, v katerem je bilo zaposlenih 267 najemnikov. Odred je med vojno v Siriji dobil nalogo varovati tamkajšnja naftna polja in cevovode. Prav tako so člani odreda v Siriji sodelovali v bojih s teroristično skupino Islamska država (angl. *Islamic State* – IS).

⁸ Pridnestrška republika je pas ozemlja ob Ukrajini, ki je po razpadu Sovjetske zveze in kratki državljanski vojni leta 1992 razglasila neodvisnost od Moldavije. Kot neodvisno državo je ni priznala nobena članica Združenih narodov, niti Rusija. Konflikt na tem območju pa je že dolgo zamrznjen. Rusija je sicer na območje po razpadu Sovjetske zveze napotila svoje sile. Prebivalci Pridnestrške republike, ki jih je okoli 500.000, so sicer leta 2006 množično glasovali za pridružitve k Rusiji. Vir: <https://siol.net/novice> (Dostopno dne: 21. 12. 2020).

⁹ Vojna med Rusijo in Gruzijo je bila oborožen spopad med Gruzijo na eni strani ter Rusijo, Južno Osetijo in Abhazijo na drugi strani. Vojna se je začela 7. avgusta 2008 in se po posredovanju Evropske unije in Nata končala 16. avgusta 2008 (Vir: <https://old.delo.si/novice>) (Dostopno dne: 21. 12. 2020).

Podjetje Moran Security Group je bilo ob ustanovitvi sestavljeno iz nekdanjega osebja FSB in pripadnikov ruske mornarice. Zgodba o Wagnerju se začne s prošnjo sirske vlade, naslovljeno na Moran Security Group leta 2013. Sirska vlada je zaprosila za zagotovitev pomoči pri prevzemu sirske naftne in plinske infrastrukture od Islamske države, ki jo je do takrat nadzorovala (Østensen in Bukkvoll, 2018). To je bilo dve leti preden je Rusija kot država vstopila v sirski konflikt. Ker je bil tak dogovor po ruski zakonodaji nezakonit (prepoved najemniške dejavnosti), sta menedžerja zasebnega vojaškega podjetja Moran Security Group (MSG) Vadim Gusev in Jevgenij Sidorov (Žirohov, 2017) v Hongkongu ustanovilo hčerinsko družbo Slavonski korpus, ki je potem opravljala to delo. Slavonski korpus je v Sirijo poslal približno 250 pripadnikov, da bi ti ponovno povrnili infrastrukturo, ki jo je imela v lasti Islamska država, vendar so bili ti v svojih prizadevanjih večinoma neuspešni (Østensen in Bukkvoll, 2018). Ko so se pripadniki Slavonskega korpusa pozneje vrnil v Rusijo, so bili uradno obtoženi najemniške dejavnosti in enota je bila razpuščena. Dva poveljujoča častnika Slavonskega korpusa sta bila aretirana in obsojena zaradi kršenja ruske zakonodaje, ki prepoveduje najemništvo. Podjetje Moran Security je takrat zanikalo vse povezave s Slavonskim korpusom (prav tam, 2018). Večina bivših pripadnikov Slavonskega korpusa je spomladi leta 2014 sodelovala v vojaških dejavnostih v Ukrajini, kjer so tvorili jedro paravojaške organizacije z imenom Majhni zeleni možje (Žirohov, 2017).

Kljub temu neuspehu pa se zdi, da je odprava in neuspeh Slavonskega korpusa Wagnerju služila kot izhodišče za njegov nastanek. Wagner je bil kot zasebno vojaško podjetje najverjetneje resničnost že leta 2014. Wagner je trenutno mednarodno najbolj znan med ruskimi zasebnimi vojaškimi podjetji. To je predvsem zaradi njegove vloge pri podpori Assadovih sil v Siriji, v manjši meri pa tudi zaradi podpore Rusiji pri dejavnostih v Donbasu (Østensen in Bukkvoll, 2018). Poleti 2015 je bila Wagnerjeva baza za usposabljanje postavljena na jugu Rusije v vasi Molkin, ki leži 30 kilometrov južno od Krasnodarja ob avtocesti M-4 Don. Tukaj je tudi sedež 10. brigade glavnega obveščevalnega direktorata ministrstva za obrambo Rusije (v nadaljevanju GRU¹⁰) (Østensen in Bukkvoll, 2018).

Slika 3: Lastnik in vodja podjetja Wagner, Jevgenij Prigožin (<https://www.bbc.com>, 11. 12. 2020)

¹⁰ GRU – Glavni obveščevalni direktorat Generalštaba oboroženih sil Rusije (rusko: Glavnoye razvedyvatel'noye upravleniye). Ruska vojaška obveščevalna služba je splošno znana pod rusko kratico GRU. Njeno ime je bilo leta 2010 uradno spremenjeno v Glavni direktorat (ali samo GU) generalštaba, vendar se stara kratica – GRU še vedno pogosteje uporablja (Vir: <https://www.reuters.com> (Dostopno dne: 18. 1. 2021).

Skupino Wagner¹¹ naj bi podpiral in financiral 58-letni ruski poslovnež Jevgenij Prigožin (slika 3), vpliven oligarh, ki ga, upravičeno ali ne, imenujejo Putinov kuhar.¹² Tako kot Putin tudi Prigožin prihaja iz Sankt Peterburga (nekdanji Leningrad). Prigožin je lastnik velikega podjetja za oskrbo s hrano in pijačo (Quinn, 2020). Poleg tega ruski multimilijonar upravlja ruski medijski imperij, kar je izrednega pomena za Kremelj. Lastnik restavracij iz Sankt Peterburga Jevgenij Prigožin naj bi nadzoroval več kot ducat ruskih portalov, ki privabijo na desetine milijonov obiskovalcev in so bili pomembno državno propagandno orožje, ko se je predsednik Vladimir Putin na volitvah marca 2018 potegoval za ponovno izvolitev. Glede tega pa politični analitik iz Moskve Dmitrij Oreškin trdi, da Prigožin s svojo tovarno trolov in oblikovanjem aktualnih novic želi prevladati v informacijskem prostoru in si tako pridobiti Putinovo naklonjenost, pri čemer pa izkorišča tudi uspehe njegovega zasebnega vojaškega podjetja Wagner na bojiščih v Ukrajini in Siriji. Pri tem je Oreškin opozoril na Prigožinovo pogodbo z obrambnim ministrstvom v višini 1,2 milijarde ameriških dolarjev za zagotavljanje hrane in storitev za vojsko kot nagrado, ki jo je poslovnež dobil za usluge, ki jih ponuja Kremlju (Isachenkov in Titova, 2018). Zaradi svoje dejavnosti je Prigožin deležen tudi sankcij iz Washingtona (Quinn, 2020).

Skupino Wagner, o kateri zahodni mediji pogosto trdijo, da so plačanci, sestavljajo upokojeni veterani ruskih služb državne varnosti, stari od 35 do 55 let, skupaj z drugimi proruskimi somišljeniki iz nekdanjih sovjetskih republik in tudi Srbije, zaveznice Kremlja. Do decembra 2017 je bilo v skupini okoli 6000 aktivnih članov, kar je velik porast članstva od prvih 1000 v začetku leta 2016. Običajna mesečna plača članov se giblje od 1200 do 4000 ameriških dolarjev, kar je v ruski valuti enako 80.000 do 250.000 rubljev. Wagnerjevo osebje na višjih položajih in tisti, ki so dejavni na tujem, običajno prejemajo višje zneske (Quinn, 2020).

Raziskovalni novinarji so ugotovili, da so bila pripadnikom zasebnega vojaškega podjetja Wagner podeljena visoka državna odlikovanja, kar potrjuje dejstvo, da Rusija podpira podjetje Wagner in z njim sodeluje. Raziskovalni novinarji so tako identificirali vsaj 15 članov Wagnerjeve skupine, ki so prejeli državna vojaška odlikovanja za delovanje v vojaških operacijah v Ukrajini in Siriji. Med prejemniki odlikovanj sta tako poveljnik zasebnega vojaškega podjetja Wagner Dmitrij Utkin in njegov namestnik Andrej Trošev

¹¹ Poveljnik zasebnega vojaškega podjetja Wagner je Dmitrij Utkin, znan pod privzetim imenom »Wagner«. Utkin je bil do svoje upokojitve leta 2013 poveljnik 700. samostojnega oddelka specialnih sil 2. samostojne brigade GRU, razporejene v kraju Pechora na Pskovskem v Rusiji. Po upokojitvi je delal za zasebno podjetje Moran Security Group, ki je bilo specializirano za zaščito ladij pred piratskimi napadi. Utkin je tudi sodeloval v neuspehi operaciji Slavonskega korpusa v Siriji, toda po vrnitvi v Rusijo ni bil aretiran. Svoje privzeto ime naj bi Utkin dobil, zahvaljujoč svoji ljubezni do glasbe nemškega skladatelja Wagnerja in z zavzemanjem za estetiko ter ideologijo tretjega rajha. Utkin je privzeto ime Wagner uporabljal tudi v Siriji. V letih 2014 in 2015 naj bi bili Wagnerjevi pripadniki angažirani na ozemljih ljudskih republik Donjeck in Lugansk. Od jeseni 2015 so se dejavnosti zasebnega vojaškega podjetja Wagner preselile v Sirijo. Verjetno je bila prav ta enota tista, ki je imela odločilno vlogo pri napadu na Palmiro. Številni Wagnerjevi pripadniki so bili nagrajeni z medaljami Rusije (Sharogradsky, Gostev in drugi, 2016).

¹² Ta naziv je Prigožin dobil zaradi sklenjene pogodbe z obrambnim ministrstvom v višini 1,2 milijarde dolarjev za zagotavljanje hrane in storitev za vojsko in zaradi verige restavracij, ki jih vodi v bližini Sankt Peterburga, kjer je v preteklosti že gostil tudi predsednika Putina (Vir: <https://www.bbc.com>) (Dostopno dne: 12. 1. 2021).

(slika 4 in slika 5). Kljub številnim dokazom, ki nakazujejo na povezanost med zasebnimi vojaškimi podjetji in ruskimi oboroženimi silami, Kremelj te zanika.

Slika 4: Dmitrij Utkin – Wagner (desno) in njegov namestnik Andrej Trošev (levo), fotografirana skupaj s predsednikom Putinom na podelitvi odlikovanj v Kremlju. (<https://www.fontanka.ru>, 13. 12. 2020)

Slika 5: Medalje ministrstva za obrambo Rusije, podeljene članom podjetja Wagner (http://informnapalm.rocks/pmc_rush, 4. 1. 2021)

Russian MoD combat decorations awarded to the Wagner Group members	
<p>Order of Courage</p> <p>Aleksandr Karchenkov Aleksandr Kuznetsov Viktor Shapovalov Maksim Kolganov Andrey Yelmeyev Vladimir Kamynin Ruslan Sakhipov Andrey Shreyner Andrey Lebedev Yegor Svetkin Dmitry Utkin</p> 	<p>Hero of the Russian Federation </p> <p>Andrey Bogatov Andrey Troshhev</p>
	<p>Medal "For courage" </p> <p>Alexander Pichugin Maksim Kolganov Andrey Lebedev Dmitry Avdienko</p>
	<p>Medal of Suvorov </p> <p>Andrey Lebedev</p>
<p>Sources:</p> <ul style="list-style-type: none"> informnapalm.org/42529-tankisty-chvk-vagnera-na-sluzhbe-rossii-ot-donbassa-do-sirii-ustanovleny-25-naemnikov/ informnapalm.rocks/private-military-companies-in-russia-carrying-out-criminal-orders-of-the-kremlin informnapalm.org/en/operating-in-the-interests-of-the-mod/ moyaokrug.ru/kraskut/Articles.aspx?articleId=82714 www.fontanka.ru/2017/08/18/103/ www.fontanka.ru/2016/03/28/171/ www.fontanka.ru/2017/08/18/075/ 	

4.2 Udeležba zasebnega vojaškega podjetja Wagner v konfliktu v Ukrajini

Po poročilih so leta 2014 pripadniki zasebnega vojaškega podjetja Wagner med prikrito okupacijo Krima pomagali ruskim rednim vojaškim enotam zasesti objekte in razorožiti pripadnike ukrajinske vojske (Norin, 2015).

Na spletu so se 28. decembra 2014 pojavile prve fotografije ruskih bojnih vozil pehote (BVP) KamAZ-43 269 Dozor, razporejene v lugansko regijo Ukrajine. Vozila so bila pozneje izsledena v kraju Sanzharivka na območju Donjecka (Ukrajina), kjer so sestavljala del sil, ki so napadle ukrajinsko vojaško bazo Valera. Med spopadom je bilo ubitih vsaj 11 Wagnerjevih plačancev, dve bojni vozili pehote pa sta bili v spopadu uničeni (Informnapalm, 2018).

Maja 2018 je ukrajinska varnostna služba objavila posnetke prestreženih telefonskih pogovorov med poveljnikom podjetja Wagner Dmitrijem Utkinom in njegovim podrejenim Sergejem Kovalevim. Ker so takrat bitke pri Debaltsevu še vedno potekale, je Utkin Kovalevu naročil, naj izvleče razbitine uničenih ruskih vozil KamAZ-43 269 Dozor, da jih ne zaseže ukrajinska vojska. Vozila Dozor namreč uporablja samo regularna ruska vojska, če bi jih ukrajinska vojska zajela, bi to Ukrajini dalo še en prepričljiv trdni dokaz o neposredni vpletenosti Rusije v vojno v Donbasu (prav tam, 2018).

4.3 Sodelovanje zasebnega vojaškega podjetja Wagner v sirski vojni

Februarja 2018 je izbruhnil neposreden spopad med ZDA in oboroženo rusko skupino v Deir Ez Zor v vzhodni Siriji. Prvič po vietnamski vojni se je zgodilo, da so se ameriške in ruske čete spopadle med seboj. Sedmega februarja 2018 je okoli 600 borcev, večinoma pripadnikov podjetja Wagner, opremljenih z ruskimi tanki in topovi, v kraju Deir Ez Zor napadlo kurdske sile, ki so jih podpirale ZDA. Cilj Wagnerjeve skupine je bilo uničenje sovražnika in zavzetje bližnje rafinerije nafte. Skupina Wagner ni imela podatka, da se med Kurdi na tem območju nahaja več deset ameriških vojakov. Po začetku napada so Američani takoj poklicali v Washington, da naj poskrbijo za izdatno podporo iz zraka. Naslednje štiri ure so rusko enoto bombardirale sile ameriške vojske, med njimi vojaška letala, artilerija in helikopterji. V napad se je vključilo tudi letalo US AC-130, največje leteče topništvo na svetu, oboroženo z različnimi topovi in Gatlingovo večcevno strojnico. Po spopadu je na bojišču poleg veliko ranjenih obležalo tudi okoli dvesto mrtvih Wagnerjevih pripadnikov. Nihče od Američanov ni bil ranjen (Quinn, 2020). Varšavski inštitut v svojem posebnem poročilu navaja, da je bilo februarja 2018 v težkih bojih v Siriji ubitih od 100 do 300 (po različnih virih) Wagnerjevih vojaških najemnikov. Umrli so v ameriškem bombardiranju, potem ko so skupaj s sirskimi vladnimi enotami napredovali proti naftnim in plinskim poljem, ki so bila pod nadzorom sovražnih sil SDF¹³ v regiji Deir Al Zor. Kremelj je incident obravnaval kot hud politični izziv tako v tujini kakor doma (Bryjka, 2019).

¹³ SDF – Sirske demokratične sile (angl. The Syrian Democratic Forces).

Reynolds (2019) v svojem delu navaja, da je Wagner bolj potrošna kot elitna sila. Število žrtev v Siriji je bilo zelo visoko. Nekatere enote so glede na informacije novinarjev, pridobljene v intervjujih s pripadniki skupine, v eni sami pogodbi izgubile do 30 odstotkov moštva (Reynolds, 2019).

4.4 Sodelovanje zasebnega vojaškega podjetja Wagner v konfliktih v Afriki

Wagnerjevo osebje deluje tudi v oddaljenih regijah, kot je Afrika (slika 6), tako so bili pripadniki skupine nameščeni v Libiji, Sudanu in Srednjeafriški republiki (CAR). Omenjene države se nahajajo na strateško pomembnih točkah. Na primer Libija, ki leži ob bogatem Sredozemskem morju, kjer so največje naftne zaloge v Afriki (Quinn, 2020).

Moskva ohranja povezave z več odločevalci v Libiji in upa, da bo ponovno vzpostavila gospodarske in varnostne vezi, izgubljene med arabsko pomladjo. Pri tem se je Moskva zlasti spogledovala z generalom Khalifo Haftarjem, ki je prevladujoči odločevalec v vzhodni Libiji. Želja generala Haftarja je nadzorovati glavno mesto Tripoli. Tudi poslovnež in lastnik podjetja Wagner Yevgeny Prigožin se je novembra leta 2018 pridružil moskovskemu srečanju med ruskim obrambnim vodstvom in generalom Haftarjem (Reynolds, 2019). Na srečanju so razpravljali o varnostnih razmerah v Libiji, boju proti terorizmu in zagotavljanju varnosti na Srednjem vzhodu ter v Severni Afriki. Rusija, predvsem z delovanjem skupine Wagner, skupaj z Združenimi arabskimi emirati (ZAE) in Egiptom podpira generala Haftarja v njegovem boju in prizadevanjih po prevzemu oblasti od vlade Nacionalnega sporazuma v Tripoliju (angl. *Governemnt of National Accord* – GNA), ki jo priznavajo Združeni narodi (Daily Sabah with agencies, 2020).

Slika 6: Dejavnosti zasebnega vojaškega podjetja Wagner v Afriki
(<https://www.dailysabah.com>, 6. 3. 2021)

An infographic of the countries that Wagner Group operates in on the African continent, March 4, 2021. (Infographic by Adil Grey)

4.5 Sodelovanje zasebnega vojaškega podjetja Wagner v konfliktu v Venezueli

Januarja 2019 se je skupina Wagner razširila tudi v Južno Ameriko, kjer je v Venezueli, državi z največjimi znanimi nahajališči nafte na svetu, pomagala zagotavljati varnost predsedniku Nicolásu Maduru. Rosneft, ruska energetska družba pod nadzorom države, ima namreč velike interese pri upravljanju z venezuelskimi naravnimi viri (Quinn, 2020).

Po poročanju novinarja tiskovne agencije Reuters so pripadniki ruskega zasebnega podjetja odpotovali v Venezuelo, da bi zagotovili zaščito predsedniku Nicolásu Maduru (Roth, 2019). Pripadniki zasebnega vojaškega podjetja Wagner naj bi v Venezuelo odleteli z dvema čarterskima letaloma, najprej v Havano na Kubi, od koder so jih prepeljali v Caracas. V Venezuelo so prispeli 22. januarja 2019 (Sukhankin, 2019).

Januarja 2019 je uradni Kremelj na družabnem omrežju Twitter objavil informacijo o telefonskem pogovoru med ruskim predsednikom Putinom in predsednikom Venezuele Nicolásom Maduro. Ruski predsednik Putin je v pogovoru izrazil podporo legitimno izvoljenim venezuelskim oblastem zaradi poslabšanja notranjepolitične krize, ki jo je po mnenju govorcev povzročil nekdo zunaj države. Putin je še poudaril, da je uničujoče zunanje vmešavanje v notranje zadeve Venezuele groba kršitev temeljnih norm mednarodnega prava. Predsednik Maduro je podal oceno nevarnega razvoja dogodkov v njegovi državi v zadnjih dneh in izrazil hvaležnost za načelno držo Rusije. Predsednika sta ob koncu pogovora potrdila skupno željo po nadaljevanju sodelovanja med Rusijo in Venezuelo na različnih področjih (kremlin.ru).

5 Sklep

Nedavne ruske operacije v Ukrajini, zlasti integrirana uporaba milic, zasebnih vojaških podjetij, informacijskih operacij s poudarkom na domeni kibernetičnih groženj, dejavnosti obveščevalnih ter varnostnih služb kakor tudi specialnih sil, so na Zahodu vzbudile zaskrbljenost glede »novega načina vojne«, ki so ga poimenovali hibridno vojskovanje. Rusko kampanjo na Krimu in na vzhodu Ukrajine leta 2014 lahko definiramo kot hibridno vojno moderne dobe. Rusija je skozi izhodišče vojaških, političnih, ekonomskih, civilnih in informacijskih instrumentov moči uspešno odkrila in vplivala na ranljivosti v političnem, vojaškem, ekonomskem, socialnem, informacijskem in infrastrukturnem sistemu Ukrajine in tako z odliko opravila svojo nalogo. Gerasimovova doktrina, ki je po naši oceni temelj za hibridno delovanje Rusije, je vsekakor več kot omembe vredna in tako vpliva na bodoče globalno varnostno okolje, prav tako pa je temelj ruske vojaške strategije v prihodnosti in hkrati usmerja rusko zunanjo in varnostno politiko. Izkušnje, prikazane v primeru Krima, ni mogoče zanemariti zaradi velike verjetnosti, da se bo podoben način vojskovanja glede na njegovo izjemno učinkovitost znova pojavil v prihodnjih ruskih operacijah. Tako je Gerasimovova doktrina teoretična podlaga, ne samo za novo vojaško strategijo ruske vojske, temveč celo za prenovo ruskega vojaškega mišljenja. To prenovljeno razmišljanje, ki ga podpira Gerasimov, poziva k bolj iznajdljivi,

inovativni in v retoriki članka tudi agresivnejši strategiji, ki si prizadeva za revizijo mednarodnega reda, pri čemer je Rusija zelo angažirana in ima celo glavno vlogo.

Vrnitev Rusije na svetovni oder kot velike sile temelji na uporabi diplomatskih, informacijskih, varnostnih in ekonomskih orodij, ki Kremlju pomagajo, da si pridobi večjo moč. Izmed najnovejših instrumentov v tej zbirki orodij je skupina Wagner – skupina najemnikov, zvestih Kremlju, ki jih nadzira Jevgenij Prigožin, član katedre predsednika Vladimirja Putina. Ruski in zahodni mediji spremljajo naraščajoči odtis skupine iz Ukrajine, Sirije do Sudana, Srednjeafriške republike, zdaj pa tudi Libije in Venezuele. Toda kljub precejšnji pozornosti je zahodno razumevanje Wagnerjeve vloge in zmogljivosti v najboljšem primeru še vedno nepopolno. To je deloma posledica neusmiljenih moskovskih kampanj dezinformacij in prizadevanj za zanikanje odgovornosti za Wagnerjeve operacije široko po svetu. Zasebno vojaško podjetje Wagner je svoje delovanje globaliziralo in tako omogočilo ruskim vojaškim in civilnim obveščevalnim in varnostnim službam, da so lahko skozi izhodišče njegovega delovanja izkoristile njegove zmogljivosti in hkrati uspele zanikati svojo prisotnost v tujini.

Prisotnost skupine Wagner v Afriki in Južni Ameriki ponazarja vse prednosti, ki jih lahko zasebna vojaška podjetja ponujajo Rusiji. Rusiji omogoča, da tako natančno ustvari posredno vojaško prisotnost v tujini. Prav tako pa odvrzame velik del tveganja, ki bi ga vključeval običajni vdor Rusije na tuje ozemlje. Glede na rusko zakonodajo se vojaški najemniki, ki jim lahko rečemo tudi plačanci, še vedno obravnavajo kot nezakonita formacija, katere dejavnost je ob neuspehu ustrezno obtožena in sodno preganjana, kar je bilo v preteklosti že razvidno ob neuspehu Slavonskega korpusa v Siriji. Hkrati pa take entitete Rusiji dajejo sredstvo za opravljanje nalog, ki jih sicer ni mogoče opraviti po zakonitih poteh. V Afriki pa prav vojaški najemniki, kot je skupina Wagner, omogočajo Rusiji, da razširi svoj vpliv, ne da bi se zavezala dejanskemu poslanstvu oziroma bila dolžna jasno opredeliti svoje politične cilje in interese. Ker oboroženi spopad ni glavni razlog za rusko delovanje v Afriki, so tukaj plačanci zelo uporabno in koristno orodje. Tako ponujajo možnost Rusiji, da postane partnerica številnim državam, ki potrebujejo vojaško podporo in sredstva. Rusija jim z veseljem to tudi zagotovi, seveda pod njenimi pogoji in ceno.

Rusija je tako z ustanavljanjem vedno večjega števila zasebnih vojaških podjetij, kot je skupina Wagner, ustvarila močno in priročno orožje asimetričnega vojskovanja in tudi orodje za doseganje lastnih geoekonomskih ciljev ruskih elit. Z vojaškega vidika se zdi, da so bile Wagnerjeve operacije v Donbasu in Siriji deloma zasnovane tako, da preizkušajo njegovo sposobnost »nadzorovanja ozemlja«, kar je pred tem že napovedal načelnik generalštaba ruske vojske general Gerasimov. Pomembno je, da zasebna vojaška podjetja Moskvi omogočajo zanikanje vpletenosti v konflikte in prikrivajo njeno odgovornost za smrt ruskih vojakov v operacijah v tujini. Poleg tega ruska zasebna vojaška podjetja in zlasti Wagner omogočajo morebitno vključevanje tujcev (iz revnih delov postsovjetskega prostora), kar Kremlju zagotavlja dodaten vpliv v bivših državah Sovjetske zveze. Nedvomno je cilj Rusije, da se zasebno vojaško podjetje Wagner obdrži tudi v prihodnje.

6 Literatura in viri

1. Bryjka, F. 2019. *Russian »contractors« in the service of the Kremlin*, Warsaw Institute – Special Report. Dostopno na: https://www.researchgate.net/publication/335572098_Russian_contractors_in_the_service_of_the_Kremlin, 30. 12. 2020.
2. Darczewska, J. 2014. »*The Anatomy of Russian Information Warfare: The Crimean Operation, A Case Study.*« Point of View vol. 42. Warsaw: Center for Eastern Studies. Dostopno na: <https://www.osw.waw.pl/en/publikacje/point-view/2014-05-22/anatomy-russian-information-warfare-crimean-operation-a-case-study>, 28. 12. 2020.
3. Daily Sabah with agencies. 2020. *US imposes sanctions on Russia's Wagner Group over role in Libya, Sudan.* Dostopno na: <https://www.dailysabah.com/politics/us-imposes-sanctions-on-russias-wagner-group-over-role-in-libya-sudan/news>, 18. 12. 2020.
4. Freedberg, S. J. 2015. *Army Fights Culture Gap Between Cyber & Ops: 'Dolphin Speak'*, Breaking Defense. Dostopno na: <http://breakingdefense.com/2015/11/army-fights-culture-gap-between-cyber-ops-dolphin-speak/>, 23. 12. 2020.
5. Giles, K. 2016. *The Next Phase of Russian Information Warfare.* Dostopno na: <https://www.stratcomcoe.org/next-phase-russian-information-warfare-keir-giles>, 25. 12. 2020.
6. Gusarov V. 2015. InformNapalm. *Zasebna vojaška podjetja Rusije kot instrument legaliziranega terorja.* Dostopno na: <https://informnapalm.org/15878-rossyjskye-chvk/>, 28. 12. 2020.
7. Harding, L. 2014. *Kiev's Protesters: Ukraine Uprising Was No Neo-Nazi Power-grab.* Dostopno na: <https://www.theguardian.com/world/2014/mar/13/ukraine-uprising-fascist-coup-grassroots-movement>, 21. 12. 2020.
8. Isachenkov V. in Titova I. 2018. *Charged 'Putin's chef' runs news sites along with troll army.* Dostopno na: <https://apnews.com/article/e36c5768bbfe4f30916b46da3b3d0a6f>, 3. 1. 2021.
9. Jaitner, M. L. 2015. *Russian Information Warfare: Lessons from Ukraine.* Swedish Defense University. Dostopno na: https://ccdcoe.org/uploads/2018/10/Ch10_CyberWarinPerspective_Jaitner.pdf, 4. 1. 2021.
10. Jaitner M., L. and dr. Mattsson, P., A., 2015. *Russian Information Warfare of 2014.* Dostopno na: https://www.researchgate.net/publication/280564287_Russian_Information_Warfare_of_2014, 3. 1. 2021.
11. Jovanovski, K. 2014. *Crimea's Information War.* Dostopno na: <https://www.aljazeera.com/features/2014/3/15/crimeas-information-war>, 30. 12. 2020.
12. Monaghan, S. 2016. *Putin's Way of War. The 'War' in Russia's 'Hybrid Warfare.* Dostopno na: https://www.academia.edu/24314231/Putins_Way_of_War, 23. 12. 2020.
13. Monaghan, S. 2019. *Countering Hybrid Warfare. So What for the Future Joint Force?* Dostopno na: https://ndupress.ndu.edu/Portals/68/Documents/prism/prism_8-2/PRISM_8-2_Monaghan.pdf, 23. 12. 2020.

14. Murphy, M. 2016. *Understanding Russia's Concept for Total War in Europe*. In The Heritage Foundation. Dostopno na: <https://www.heritage.org/defense/report/understanding-russias-concept-total-war-europe>, 29. 12. 2020.
15. Norin, E. 2015. *Field Commander of the Year: Wagner*. Dostopno na: <https://sputnikpogrom.com/2015-in-review/48899/warlord-of-2015/#.X9YEJ9j7tPY>, 30. 12. 2020.
16. Østensen, Å. G. in Bukkvoll T. 2018. *Russian Use of Private Military and Security Companies*. The Norwegian Defence University College. Dostopno na: https://www.researchgate.net/publication/329736854_Russian_Use_of_Private_Military_and_Security_Companies-the_implications_for_European_and_Norwegian_Security_FFI-RAPPORT. 6. 1. 2021.
17. Ploeg, C. 2016. *In Ukraine Europe Is Collaborating With Oligarchs and Fascists*. Dostopno na: <https://international.sp.nl/nieuws/2016/02/in-ukraine-europe-is-collaborating-with-oligarchs-and-fascists>, 30. 12. 2020.
18. Roth, A. 2019. *Russian mercenaries reportedly in Venezuela to protect Maduro*. Dostopno na: <https://www.theguardian.com/world/2019/jan/25/venezuela-maduro-russia-private-security-contractors>, 26. 12. 2020.
19. Rusnáková, S. 2017. *Slovak Journal of Political Sciences*, Volume 17, 2017, No. 3–4, Russian New Art of Hybrid Warfare in Ukraine. Dosegljivo na: https://www.researchgate.net/publication/321955926_Russian_New_Art_of_Hybrid_Warfare_in_Ukraine, 22. 12. 2020.
20. Snyder, T. 2014. *The Battle in Ukraine Means Everything*. Dostopno na: <https://newrepublic.com/article/117692/fascism-returns-ukraine>, 30. 12. 2020.
21. United States Army Special Operations Command (USASOC), 2015. *Little Green Men: Modern Russian Unconventional Warfare*, Ukraine 2013–2014, Fort Bragg, North Carolina. Dostopno na: http://www.jhuapl.edu/Content/documents/ARIS_LittleGreenMen.pdf, 5. 12. 2020.
22. Vasilescu, V. 2016. *NATO's Future Blitzkrieg Against Russia: The Battle For Air Supremacy*. Dostopno na: <https://www.geopolitica.ru/en/article/natos-future-blitzkrieg-against-russia-battle-air-supremacyz>, 2. 1. 2021.
23. Žirohov, M. 2017. *Landsknechts of Putin in Donbass*. Dostopno na: <https://begemot.media/power/landsknehty-putina-na-donbasse/>, 25. 12. 2020.
24. *Armed Conflict in Ukraine, 2015: Military Support for DPR and LPR Illegal Armed Groups By the Russian Federation*. <https://www.ohchr.org/Documents/issues/Mercenaries/WG/OtherStakeholders/ukrainian-hhru-submission-2.pdf>, 11. 12. 2020.
25. Gerasimov, V. 2013. »Prevision Is What Science Is Valued For«, *Voyenno-Promyshlenniy Kur'yer*. Dostopno na: <http://www.vpk-news.ru/articles/14632>, 6. 12. 2020.
26. Government of Russia, 2019. *Telephone conversation with President of Venezuela Nicolas Maduro*. Dosegljivo na: <http://en.kremlin.ru/events/president/news/59724>, 22. 1. 2021.

27. Minasyan, S. R. 2014. *The Last Post-Soviet War. The military-political dimension of the UKRAINIAN conflict*. Dostopno na: <https://eng.globalaffairs.ru/articles/the-last-post-soviet-war/>, 18. 12. 2020.
28. Minasyan, S. R. 2015. »Hybrid« vs. »Compound« War, *Lessons from the UKRAINE conflict*. Political Studies at the Caucasus Institute (Armenia). Dostopno na: <https://www.ponarseurasia.org/memo/hybrid-vs-compound-war-lessons-ukraine-conflict>, 18. 12. 2020.
29. Paganini, P. 2014. »Crimea – The Russian Cyber Strategy to Hit Ukraine.« InfoSec Institute, 11 March 2014. Dostopno na: <http://resources.infosecinstitute.com/crimea-russian-cyber-strategy-hit-ukraine/>, 18. 12. 2020.
30. InformNapalm, 2018. *Russian private armies, (International Volunteer Community)*. Dostopno na: https://informnapalm.rocks/pmc_rush, 2. 1. 2021.
31. InformNapalm, 2018a. *Private military companies of Russia: Following the Kremlin's illegal orders (International Volunteer Community)*. Dostopno na: <http://informnapalm.rocks/chastnye-voennye-kompanii-rossii-vypolnjaja-prestupny-ep-rikazy-kremlja>, 2. 1. 2021.
32. Reynolds, N. 2019. *Putin's Not-So-Secret Mercenaries: Patronage, Geopolitics, and the Wagner Group*. Vir: <https://carnegieendowment.org/2019/07/08/putin-s-not-so-secret-mercenaries-patronage-geopolitics-and-wagner-group-pub-79442>, 6. 2. 2021.
33. Sukhankin, S. 2019. *Unleashing the PMCs and Irregulars in Ukraine: Crimea and Donbas*. Dostopno na: https://jamestown.org/program/unleashing-the-pmcs-and-irregulars-in-ukraine-crimea-and-donbas/#_ednref62, 26. 12. 2020.
34. Sukhankin, S. 2020. *The 'Hybrid' Role of Russian Mercenaries, PMCs and Irregulars in Moscow's Scramble for Africa*. Dostopno na: <https://jamestown.org/program/the-hybrid-role-of-russian-mercenaries-pmcs-and-irregulars-in-moscows-scramble-for-africa/>, 27. 12. 2020.
35. Quinn, S. 2020. *Skupina Wagner: Prikriti, toda smrtonosni podaljšek Putinove oborožene diplomacije*. Dostopno na: <https://www.portalplus.si/3581/skupina-wagner/>, 26. 12. 2020.
36. Teifukova, R. and S. M. Erol. 2017. *Russian hybrid war: from theory to practice*. Dostopno na: https://www.academia.edu/38178826/Russian_Hybrid_War_From_Theory_to_Practice?email_work_card=view-paper, 15. 11. 2020.
37. UNIAN news agency. 2015. *Ukrtelecom shuts down communication services in Crimea*, 2015. Dosegljivo na: <https://www.unian.info/society/1042419-ukrtelecom-shuts-down-communication-services-in-crimea-due-to-attack-on-local-branch.html>, 20. 12. 2020.